

Position paper

Rondetafelgesprek over het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL)

Woensdag 7 oktober 2026

IDL als inspiratie voor financieringsinstrumenten in de landbouw

Als akkerbouwsector zijn wij positief over het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL). Voor bedrijven die een grote stap willen maken in hun ontwikkeling biedt IDL een belangrijke additionele mogelijkheid voor financiering. Wij zien wel dat IDL slechts in beperkte mate aansluit bij waar de akkerbouw behoefte aan heeft als hefboom voor verdere verduurzaming. Wij lichten hieronder zowel knelpunten als verbeterpunten toe. Daarnaast is onze oproep om IDL te benutten als inspiratie voor nieuwe financieringsinstrumenten in de landbouw. Ook dat lichten wij hieronder toe.

Belang van IDL

IDL biedt een belangrijke additionele mogelijke voor akkerbouwers die een grote stap willen maken, bijvoorbeeld in de omschakeling naar biologisch. De aantrekkelijke lening die IDL biedt kan het verschil maken voor een (jonge) ondernemer die voor de vraag staat om een sprong te wagen. We zien mooie praktijkvoorbeelden waarbij ondernemers echt geholpen zijn door een lening vanuit IDL.

Knelpunten binnen IDL

Op basis van de ervaringen in de afgelopen jaren zien we twee knelpunten die ertoe leiden dat IDL als financieringsinstrument slechts beperkt wordt benut door akkerbouwers:

- de nadruk op de daling van de stikstofemissie (NH₃ en NO_x) als verplichte eis betekent dat akkerbouwers minder aansluiting vinden. Deze eis past wellicht goed bij de maatschappelijke opgave in andere sectoren, maar is inhoudelijk voor de akkerbouw minder relevant. In de praktijk kunnen akkerbouwers ook de uitstoot van stikstof reduceren, met name bij de toepassing van (dierlijke) meststoffen, maar de focus op stikstof sluit minder goed aan bij de belangrijkste opgaven in de akkerbouw;
- de nadruk op omschakeling naar biologisch sluit niet goed aan bij de marktsituatie in de akkerbouw waarin biologisch nauwelijks groeit en economisch slechts in beperkte mate perspectief biedt voor nieuwe telers. De groei in biologisch wordt met name gezien en verwacht in de versmarkt, terwijl akkerbouwers met name producten telen die worden verwerkt; voor verwerkte producten is de markt voor biologisch bijzonder uitdagend. Daarbij is het voor akkerbouwers met een bouwplan dat bestaat uit meerdere teelten complex om als bedrijf de omschakeling naar biologisch te maken.

Verbeterpunten binnen IDL

Voor de genoemde knelpunten zien we de volgende twee mogelijke verbeterpunten:

- in plaats van de verplichting op de daling van de stikstofemissie zien wij graag de mogelijkheid om een plan positief te beoordelen bij een goed verwacht resultaat op minimaal drie van voor de akkerbouw meest relevant duurzaamheidsdoelen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan gewasbescherming, broeikasgassen, nitraatuitspoeling, biodiversiteit en duurzaam bodembeheer. Stikstofemissie kan ook een van die doelen zijn, maar dan zonder de huidige verplichting en zonder een inhoudelijke nadruk;
- naast de mogelijkheid voor financiering van omschakelaars naar biologisch zouden we graag zien dat een bredere waaier aan gedreven ondernemers in staat wordt gesteld een succesvol plan in te dienen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan akkerbouwers die inzetten op regeneratieve landbouw voor bepaalde teelten of voor een deel van het bedrijf.

IDL als inspiratie

Als ondernemende sector zijn wij positief over financieringsinstrumenten in het landbouwbeleid naast de gebruikelijke subsidies. Het is heel goed dat de Rijksoverheid via het Nationaal Groenfonds met IDL bijdraagt aan de verduurzaming van de landbouw. Dat smaakt wat ons betreft naar meer. Wij zien IDL, samen met andere actuele maar ook historische voorbeelden, als inspiratie voor nieuwe financieringsinstrumenten in de landbouw. Daarbij benadrukken we ook de hefboomfunctie die IDL vervult voor bijdragen van andere financiers. Wij raden daarom aan om niet alleen IDL te verbeteren, maar om ook naast IDL nieuwe instrumenten te ontwikkelen. Hieronder een voorzet.

Nieuw Ontwikkelings- en Saneringsfonds

De Stichting Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw startte in 1964 met activiteiten met betrekking tot het opkopen van onrendabele bedrijven ('wijkers'), het mogelijk maken van herverkaveling en het verbeteren van de bedrijfsstructuur van de 'blijvers'. Grond was een belangrijke schakel om deze ontwikkelingen te faciliteren. De inhoudelijke focus zal nu anders zijn dan 60 jaar geleden, maar de onderliggende werking kan opnieuw worden benut. Grond is ook vandaag de dag een belangrijk onderwerp bij alle veranderingen in de landbouw. Een goed functionerende groundbank is daarbij een deel van de oplossing, maar deze zou nog beter kunnen werken in samenhang met een fonds. Hierbij kunnen tevens recente ervaringen van regionale ontwikkelingsmaatschappijen worden benut.

SDE-regeling voor duurzame ketens

Op verschillende plekken in de landbouw wordt getracht om nieuwe ketens te bouwen, vaak gedreven vanuit aanbod (productie). Het ontbreekt vaak aan afname(garantie), terwijl de inhoudelijke richting gewenst is en de businesscase wel positief door te rekenen is. Als we de landbouwtransitie spiegelen aan de energietransitie, dan zou een SDE(++)-regeling voor duurzame ketens uitkomst kunnen bieden. Denk daarbij aan een vergoeding die langjarig wordt gegarandeerd, maar alleen wordt uitbetaald indien deze in de markt niet wordt verdiend.

Concreet zou het kunnen gaan om het opzetten van nieuwe ketens van biologische of regeneratieve producten, biobased materialen of nieuwe eiwitproducten. De overheid zou langjarig een minimumbedrag kunnen garanderen voor in Nederland geteeld en verwerkt product, terwijl de ondernemer (individueel of in een coöperatie) met zekerheid kan investeren. Door een dergelijk financieringsinstrument in te zetten binnen de landbouw kunnen verschillende duurzame keten met hetzelfde instrument worden bevorderd.

Duurzame lening voor lokale en regionale coöperaties

Binnen IDL kunnen alleen leningen worden verstrekt aan ondernemers in de primaire landbouw. Er zijn echter allerlei lokale en regionale initiatieven waarin boeren samenwerken aan verduurzaming op een bepaald thema. Denk bijvoorbeeld aan het verwerken van regionale reststromen of het opslaan van zoetwater onder de grond. Deze initiatieven worden geregeld vormgegeven in nieuwe lokale en regionale coöperaties. Meestal zijn deze gericht op één concreet duurzaamheidsdoel, vaak met positieve neveneffecten op andere doelen. Voor dergelijke initiatieven ontbreken op dit moment aantrekkelijke vormen van financiering. Hoewel wij dit zien als een nieuw instrument naast IDL, denken wij dat het Nationaal Groenfonds een dergelijk fonds zeer goed zou kunnen opzetten en beheren.

Oproep

IDL heeft zijn meerwaarde voor de landbouw in de afgelopen jaren bewezen. Wij raden aan om binnen IDL de genoemde knelpunten op te lossen. Daarnaast – en wij raden echt aan náást IDL en niet binnen IDL – zien wij mogelijkheden om nieuwe financieringsinstrumenten voor de landbouw te ontwikkelen met het succes van IDL als inspiratie.